

1 NOVEMBER 1942.

JAARGANG XLVII, AFL. 7.

NADRUK VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSSE.

HOOFDREDACTEUR: Dr. JAC. P. THIJSSSE, Bloemendaal.

Adres Redactie & Administratie: W. VERSLUYS' UITGEVERS MIJ. N.V.,
2e Oosterparkstraat 221/223, Amsterdam (O.).

Postchèque en Giro 15205. Gem. Girokantoor, Amsterdam V. 6482.

Uitgave van W. VERSLUYS' UITGEVERS MIJ. N.V., Amsterdam (O.).

Prijs per jaar f 6,80* bij vooruitbetaling.

(Prijsverhoging toegestaan door Depart. van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, onder No. 17796, N. P., dato 23 April 1941)

DE VOGELSTAND VAN „HET BOSCH” VAN AMSTERDAM.

Reeds vanaf het begin van de werkzaamheden in het Boschplan bij Amsterdam, thans officieel „Het Bosch” geheeten, is er getracht niet alleen de veranderingen in bodem en flora na te gaan, doch ook die in den vogelstand. Voor de laatste zou een bijna dagelijksch onderzoek de beste oplossing zijn, juist om de veranderingen in biotoop en de daarmee gepaard gaande vestiging van bepaalde soorten bijtijds en in preciese aantallen te constateeren. Tijdens het broedseizoen 1942 waren wij in de gelegenheid een zoo volledig mogelijke inventarisatie te houden, speciaal van de nu beboschte gedeelten, waarvan wij de resultaten later in een afzonderlijk artikel hopen te publiceeren. In deze bijdrage geven wij slechts een overzicht van de tot nu toe bekend geworden waarnemingen aan trek- en broedvogels van Het Bosch, resultaten van talrijke onderzoekingen en speurtochten.

Deze resultaten werden geput uit de publicaties in „De Waarnemer”, thans „Mededeelingen van het Centraal Instituut voor Floristisch en Faunistisch onderzoek in

Groot-Amsterdam", uitgaande van de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging, Afd. Amsterdam, een enkele uit „Ardea", orgaan van de Nederlandsche Ornithologische Vereeniging en overigens aangevuld met talrijke eigen waarnemingen. Daarnaast zijn we in staat deze uitkomsten te vergelijken met waarnemingen uit den tijd, toen het terrein nog in zijn oorspronkelijken staat verkeerde en welke eveneens in „De Waarnemer" werden gepubliceerd door de heeren L. de Vries en D. Piet (zie D.W., jaargang 2 en 3, nr. 4 en 1 en jaargang 3, nr. 2). Verder noemt Dr. J. P. Thijsse enkele soorten in „De Levende Natuur", jaargang 43, p. 221.

Jammer genoeg zijn deze gegevens verre van volledig, doch zij stellen ons in staat

een zekere vergelijking te maken en veranderingen te volgen. Uit een dergelijk feit blijkt alweer, van hoeveel belang het is, dat bepaalde terreinen regelmatig gecontroleerd worden niet alleen, maar dat dan ook de verkregen gegevens te zijner tijd in een of andere publicatie vastgelegd worden.

Eer ik echter met vorengenoemde gegevens aanvang, dien ik eerst even kort te vermelden, hoe de stand van zaken momenteel in Het Bosch is.

De werkzaamheden benoorden de Rocebaan

zijn praktisch beëindigd. De weilanden achter de boerderij, het Melkhuis, zijn voor tweederde deel opgespoten met zeer oligotrophe veenmodder, welke van zeer weinig belang voor den trekvogelstand was. Slechts wat Kieviten en reigers zochten er voedsel en in het najaar van 1941 sliepen er meeuwen, waarvan het grootste deel nog weer verdween naar den Amstelveenschen Poel. De meeuwen, die op Het Nieuwe Meer sliepen, kwamen toen waarschijnlijk naar het slik toe. Voor de meeuwenslaapplaatsen bij Het Bosch zie men overigens „De Levende Natuur", jrg. 44, p. 112. Aan Kievit en tureluur, misschien ook aan een enkel kemphennetje werd met deze opspuiting een deel van de broedgelegenheid ontnomen. Toch nestelden er in 1942 nog twee paar Kieviten, waarvan één nest goed uitkwam. Op het slik, dat in Juli

Foto J. E. Sluifers.

Fig. 1. Bij de sluis in Het Bosch.

al als bouwland in gebruik werd genomen, broedde geen enkel vogelpaar, zelfs de kleine plevier niet, die men er toch had kunnen verwachten.

Een gelukkig feit, betreffende het landschap van dit deel van Het Bosch, dient nog vermeld te worden. Het leelijke Amerikaansche molentje, waarop ik in een vorig artikel reeds wees (zie „De Levende Natuur” jrg. 43, p. 328), is verdwenen. Wel is er geen Hollandsch molentje voor in de plaats gekomen, maar door de opspuiting is de afwatering toch geheel veranderd, zoodat er wellicht geen noodig is.

De oeverlanden van Het Nieuwe Meer zijn tot dusverre gelaten, zooals zij waren. Hier heeft de vogelbevolking natuurlijk geen veranderingen ondergaan. Misschien is zij iets minder rijk dan voorheen, omdat het in de omgeving zooveel drukker is geworden vanwege zeil- en hengelsport en zomersch bezoek. Veel nesten werden er dit voorjaar verstoord of uitgehaald, zelfs dat van den waterral, waarvan het broeden nu eindelijk met zekerheid werd vastgesteld. Verder nestelden er enkele paren kieviten, een paar grutto's en een paar tureluurs, afgezien nog van kleine karekieten, rietzangers en rietgorzen. Men heeft nu echter deze oeverlanden onderhanden genomen en maakt er een gebied met grootere en kleinere eilanden van, waartussen niet gevaren kan worden. Op die manier hoopt men het als broedgebied veilig te stellen, maar men komt er ongetwijfeld nog voor verschillende problemen te staan.

De beplanting in het deel benoorden de Roeibaan is reeds flink opgeschoten. Het hout heeft al een volheid en dichtheid verkregen, die zeker van invloed is op de vestigingsmogelijkheid voor verschillende zangvogels. Van hoog opgaand hout is nog geen sprake, maar nu al steken bepaalde boomsoorten flink boven het elzenscherm uit. Dan is er ruim struikgewas met veel vuilboom, vlier en meidoorn; ideale nestelplaatsen. Toch merkt men wel het gemis van het dikkere, oudere hout, want soorten als meezen, boomkruipers en klevers en de spechten en bovendien roofvogels, werden nog niet broedend gesignaleerd.

De els overheerscht nog sterk en vormt met zijn proppen een dorado voor talrijke zaadetertjes onder de zangvogels. Zoo is het niet te verwonderen, dat vinken, meezen, sijsjes, e.d. er in flinke aantallen zijn waargenomen gedurende de trektijden. Van de

Foto J. E. Stuiters.

Fig. 2. Kleine plevier boven zijn eieren.

sijsjes zelfs troepen van 100 à 150 stuks. Daarnaast verschijnen minder talrijk de groenling, lijsters en soms de putter en zelfs de barmsijs werd er al gezien.

Van de broedvogels zijn de spotvogels, tuinfluiters, merels en zanglijsters wel het talrijkst. Dan volgen de grasmusch, fitis en tjiftjaf.

Ten zuiden van de Roeibaan is de begroeiing nog jonger. Hier broedden in 1941 nog leeuwerik, graspieper en gele kwikstaart tusschen den aanplant, naast spotvogel, fitis en grasmusch. Daar was dus toen een overgangsbreedvogelbevolking, die dit voorjaar al heelemaal veranderde in die van het bosch. De eerste drie soorten broeden er niet meer, wel en in ruim aantal op de niet beplante stukken van Het Bosch, vooral

daar waar nog grondwerkzaamheden verricht worden.

Gewoonlijk wordt debodem onder den aanplant omgespit, waardoor het Kweek, *Triticum repens* L., sterk gaat overheerschen. Wordt dit niet gedaan, dan ontwikkelt zich een rijke ondergroei van nog wel niet kenmerkende soorten, maar die van groot belang voor den broedvogelstand is. Op die plaatsen alleen vestigen zich bijvoorbeeld de boschrietzanger, die

Foto J. E. Sluifers.

Fig. 3. Dodaars.

hier dit seizoen weer voor het eerst vastgesteld werd en wel in negen paar.

De werkzaamheden aan den heuvel zijn stopgezet; de hellingen zijn thans in gebruik als bouwland. Hetzelfde deed men met de landen in de omgeving van de Nieuwe Kalfjeslaan. Hier broedt al een jaar of vier de kleine plevier; dit voorjaar in drie paren. In de pasgegraven en nog niet met water gevulde kanalen en vijvers verschijnen op den trek witgatjes en boschrouters, groenpooten en zwarte ruiters. Oeverloopers komen er zelfs talrijk.

De Grootte Vijver met zijn beide eilandjes is klaar, maar men mist er nog de oeverbegroeiing, die men zoo aardig langs de Roeibaan aantreft. Op die eilandjes broedt de groote karekiet en de rietgors.

Alvorens nu over te gaan tot het geven van lijsten met waargenomen broed-

DE VOGELSTAND VAN „HET BOSCH” VAN AMSTERDAM 101

en trekvogels, dien ik een enkele vogelsoort kort nog iets nader te bespreken.

F u u t, *Podiceps c. cristatus* (L.). In hoeverre deze soort vroeger broedde aan Het Nieuwe Meer of in het Karnemelksgat, dat geheel vergraven is, weet ik niet. Gegevens daaromtrent zijn niet bekend. Ook thans is het broeden aan Het Nieuwe Meer nog niet geconstateerd. Vanaf voorjaar 1940 broeden ieder jaar geregeld twee paren op den Grooten Vijver.

G e o o r d e F u u t, *Podiceps n. nigricollis* Brehm. Op 8 Mei 1941 zag ik een adult exemplaar in prachtkleed op den Grooten Vijver. Eerst in Augustus ontdekte ik daar weer een adulten vogel, nu echter in gezelschap van twee juvenilen. Mogelijk heeft de soort in een der zijkanalen gebroed. In 1942 werd van deze soort geen enkele waarneming gedaan.

D o d a a r s, *Podiceps r. ruficollis* (Pall.). Ook van deze soort werd het broeden eerst midden in den zomer van 1941 ontdekt, toen adulte en juvenile vogels op den Grooten Vijver verschenen. In totaal werden er geregeld 31 vogels gezien. Ook in 1942 broedde wederom een paar in de omgeving van den Grooten Vijver.

V i s c h d i e f j e, *Sterna h. hirundo* (L.). In het voorjaar van 1941 vestigden zich enkele paren op het bouwland van den heuvel. Het is bij deze broedpoging gebleven; in 1942 kwamen de vogels daar niet terug.

H o l e n d u i f, *Columba oenas* (L.). Hoewel de holenduif hier nog niet als broedvogel is waargenomen, komt zij er in het winterhalfjaar talrijk met de groote vluchten houtduiven, die vanuit de stad, waar zij slapen, overvliegen naar den Haarlemmermeerpolder om voedsel te zoeken.

H u i s z w a l u w, *Delichon u. urbica* (L.). Als broedvogel is de huiszwaluw nog altijd bij de enkele lege huizen langs den Vliegveldweg aan te treffen.

O e v e r z w a l u w, *Riparia r. riparia* (L.). De oeverzwaluw broedt nog ieder jaar daar, waar uitgegraven stukken of kanalen met steile kanten haar de noodige nestgelegenheid biedt. Dit was oorspronkelijk in den oever van de droge Roeibaan, later en nu nog bij een kanaal in aanleg bij de Nieuwe Kalfjeslaan. Het aantal paren is niet groot, bedraagt ongeveer 15. Evenals de kleine plevier is het dus een vogel, die van de grondwerkzaamheden gebruik maakt.

H e g g e m u s c h, *Prunella m. modularis* (L.). Was vroeger broedvogel, maar is tot dusver in Het Bosch nog niet als zoodanig waargenomen. Broedt zeer waarschijnlijk wel in de tuinen achter de huizen van den Amstelveenscheweg.

Thans volgen de lijsten met waargenomen broed- en trekvogels. De waarnemingen zijn grootendeels gedaan in het stuk, dat begrensd wordt door Het Nieuwe Meer, Amstelveenscheweg, Vliegveldweg en de Ringvaart van den Haarlemmermeerpolder. Ter vergelijking geef ik eveneens een lijst van broedvogels vóór de verandering, voor zoover de gegevens bekend zijn.

Broedvogels vóór de verandering van den Rietwijkeroorderpolder in Het Bosch (cf. D.W. jrg. 2/3, nr. 4/1 en jrg. 3, nr. 2; De Lev. Natuur, jrg. 43, p. 221).

Wilde eend	Huiszwaluw	Fitis	Koolmees
Patrijs	Oeverzwaluw	Kleine Karekiet	Pimpelmees
Kwartel	Zanglijster	Boschrietzanger	Matkop
Waterhoen	Merel	Rietzanger	Spreeuw
Kievit	Blauwborst	Spotvogel	Vink
Houtduif	Gekr. roodstaart	Winterkoning	Kneu
Tortelduif	Roodborst	Gr. Vliegenvanger	Huismusch
Koekoek	Grasmusch	Leeuwerik	Ringmusch
Stenuil	Braamsluiper	Graspieper	Groenling
Gierzwaluw	Tuinfluitter	Gele kwikstaart	Geelgors
Boerenzwaluw	Tjiftjaf	Witte Kwikstaart	Rietgors

Waargenomen broedvogels van Het Bosch.

Fuut	Tureluur	Grasmusch	Boompieper
Dodaars	Grutto	Tuinfluitter	Gele Kwikstaart
Geoorde Fuut?	Vischdiefje	Tjiftjaf	Witte Kwikstaart
Wilde eend	Houtduif	Fitis	Zwarte Kraai
Zomertaling	Koekoek	Kleine Karekiet	Spreeuw
Patrijs	Stenuil?	Groote Karekiet	Vink
Waterhoentje	Boerenzwaluw	Rietzanger	Kneu
Waterral	Huiszwaluw	Boschrietzanger	Huismusch
Meerkoet	Oeverzwaluw	Spotvogel	Groenling
Kleine plevier	Zanglijster	Winterkoning	Rietgors
Kievit	Merel	Leeuwerik	
Kemphaan	Roodborst	Graspieper	

Opmerking: Bij enkele soorten, waarvan het broeden niet geheel zeker is, heb ik een vraagteken geplaatst.

Tot slot volgt de lijst met alle tot dusver waargenomen soorten in Het Bosch. Ik moet er van af zien, om een nadere beschrijving van iedere soort te geven, wat aantallen, data, plaats van waarneming, e.d. betreft. Dit zou te veel plaatsruimte vergen.

Waargenomen vogels in Het Bosch van Amsterdam.

Roodkeelduiker	Kleine Zwaan	Slobeend	Sperwer
Fuut	Bergeend	Tafeleend	Buizerd
Geoorde Fuut	Grauwe Gans	Witoogeend	Ruigpootbuizerd
Dodaars	Rotgans	Kuifeend	Rode Wouw
Aalscholver	Wilde Eend	Brilduiker	Slechtvalk
Blauwe Reiger	Zomertaling	Zwarte Zeeëend	Boomvalk
Lepelaar	Wintertaling	Groote Zaagbek	Torenvalk
Knobbelzwaan	Smient	Nonnetje	Smelleken
Wilde Zwaan	Pijlstaart	Bruine Kiekendief	Patrijs

DE VOGELSTAND VAN „HET BOSCH” VAN AMSTERDAM 103

Waargenomen vogels in Het Bosch van Amsterdam.

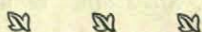
Watteral	Groote Burgemeester	Tapuit	Koolmees
Waterhoen	Mantelmeeuw	Paapje	Pimpelmees
Meerkoet	Zilvermeeuw	Roodborsttapuit	Zwarte Mees
Goudplevier	Stormmeeuw	Roodborst	Staartmees
Bontbekplevier	Kokmeeuw	Heggemusch	Goudhaantje
Kleine Plevier	Vischdiefje	Grasmusch	Vuurgoudhaantje
Zilverplevier	Groote Stern	Tuinfluitter	Bonte Kraai
Kievit	Zwarte Stern	Tjiftjaf	Zwarte Kraai
Scholekster	Houtduif	Fitis	Roek
Steltkluut	Houduif	Snor	Kauw
Bonte Strandlooper	Koekoek	Groote Karekiet	Ekster
Kleine Strandlooper	IJsvogel	Kleine Karekiet	Vlaamsche Gaai
Kemphaan	Velduil	Rietzanger	Spreeuw
Oeverlooper	Ransuil	Boschrietzanger	Vink
Tureluur	Stenuil	Waterrietzanger	Putter
Zwarte Ruiter	Gierzwaluw	Spotvogel	Sijs
Groenpootruiter	Boerenzwaluw	Winterkoning	Barmsijs
Boschruiter	Huiszwaluw	Grauwe Vliegenvanger	Kneu
Witgatje	Oeverzwaluw	Kuifleeuwerik	Huismusch
Grutto	Kramsvogel	Veldleeuwerik	Ringmusch
Wulp	Groote Lijster	Strandleeuwerik	Groenling
Regenwulp	Zanglijster	Graspieper	Geelgors
Watersnip	Koperwiek	Gele Kwikstaart	Rietgors
Bokje	Merel	Witte Kwikstaart	Kleinste Strandlooper

Volledigheidshalve vermeld ik nog enkele vogelsoorten, die er vóór de verandering zijn waargenomen en thans nog niet, nl.: ooievaar, kerkuil, gekraagde roodstaart en zwartgrauwe vliegenvanger.

Het blijkt dus, dat Het Bosch van Amsterdam allerlei mogelijkheden biedt, wat het vogelleven betreft en zeker in de toekomst tot een belangrijk vogeloord en vogelstudieterein zal uitgroeien.

Amsterdam, Zomer 1942.

J. E. SLUITERS.

HET HAAGSCHE ZUIDERPARK.

Onmiddellijk ten Zuiden van Den Haag, direct aansluitend aan de zich steeds meer uitbreidende stad, ligt een park, dat uniek is voor ons land, en zulks niet alleen door den buitengewonen aanplant, de mooie indeeling en de vele zeldzame uit- en inheemsche gewassen die men er aan kan treffen, maar ook door het feit, dat hier ruim honderd hectaren (geen kleinigheid voor een stadspark!) tegelijk als recreatieoord en bron van kennis voor de bevolking dienen. In een vlak en kaal polderland is in den loop van eenige decennia dit park ontstaan, na een door Dr. H. P. Berlage in 1908 genomen initiatief.